

1

א שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ. למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך. ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק. ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה:

והנה עיקר הגם לנצחון מלכות אנטיכוס, וישראל קבלו מלוכה מאתים שנה (ר"מ, מופה ג, ט), ולזכרון צריך להאיר נרות,

3

משך תנומה פנ ופלג זרע ובעור כין

א בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות. ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות. וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני

והנה עיקר הגם לנצחון מלכות אנטיכוס, וישראל קבלו מלוכה מאתים שנה (ר"מ, מופה ג, ט), ולזכרון צריך להאיר נרות,

4

ג ותשעה באב וחמשה דברים אירעו בו. נגור על ישראל כמדבר שלא יכנסו לארץ. [ג] וחרב הבית בראשונה ובשנייה. ונלכדה עיר גדולה וביתר שמה והזיו בה אלפים ורכבות מישראל והיה להם מלך גדול ודימו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח. ונפל ביד גוים ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש. ובו ביום המוכן לפורענות חרש טורגוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו לקיים ציון שדה תחרש:

כאשר האלה תלמי פכך ה' ה' ה' ה'

ניצחון התורה

5

שקידת התורה

מלחמה נגד התורה

נגד "להשכיחם תורתך" צריך "ללמוד ולקיים". יש לחזור על כך חמש פעמים, עשר פעמים. לכלל שהדברים יתבררו, יותר תהיה דבקות בתורה.

צריך "ללמוד ולקיים", ושניהם עניין אחד, וכנגדם: "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". עניינה של תורה הוא "אשר יעשה אתם האדם וחי בהם". סדרי חיים נקבעים עלפי לימוד התורה. יחד עם המלחמה הפוליטית, הייתה אז גם מלחמה דתית. העם הקטן הבעיר את רשעת הגויים. הם לא יכלו לסבול את זרותם של היהודים וגורו עליהם כל מיני דברים - כל פעם דבר אחר. הם לחמו נגד לימוד ונגד קיום תורה.

אצל חז"ל מופיע הביטוי תנאים בשני מובנים. המובן הרגיל הוא חכמי המשנה, שאין אמוראים חולקים עליהם, אבל יש עוד פירושו.

ההוסיף תורה

התורה ניתנה לכתחילה בכתב ובעלפה. בדרות הראשונים היה מצב שהתורה שבעלפה הייתה בעלפה, והיו חחרים עליה פעמים רבות עד שקנו אותה בקרבם. הרמב"ם כותב שבתקופה הזאת היו "אלפים ורכבות" לומדי תורה. הביטוי "תנאים" מחזר בגמרא גם לגנאי: "התנאים מבלי עולם... שמורין הלכה מתוך משנתו". הם רק שונים וגורסים ואינם מבינים. התמדה ושקידה אינה עניין של גרסנות אלא של הבנה בתורה.

הרמב"ם מסביר שעניין התעניית אינו רק אבולות אלא כדי לזכור ולתקן: תיקון תשובה ומצוות וגדלות רוח בישראל. ממילא, אנו מבינים שגם בתנאים עלינו לתקן. בזמן הזה יש לחק את שכחת התורה וההעברה על הדת. כשאנו נפגשים במציאות ההיסטורית של "להשכיחם תורתך" - עניין ימים אלה הוא לעשות את ההיפך של "להשכיחם", ממילא מובן שבתוכה צריך להוסיף לימוד תורה ודבקות בתורה. גם בירושלים, מתוך אווירה של ירושלים, יש לעסוק בהיפך של "להשכיחם תורתך": ריבוי זכירת התורה וריבוי קיום מצוותיה.

בשביל קניין תורה צריך קביעות בתורה במשך כמה שנים. מתוך לימוד, הכנה, "עשה לך רב" ושיעורים, מתקדשים, קונים, גדלים וזוכים לתורה.

מתוך לימוד תורה בירושלים והקדושה של ירושלים, זוכים יותר לאוקומי גירסא ולסייעתא דשמיא.

ענין הניצחון, הניצחון, הניצחון

פיתח הניצחון, הניצחון

7

ולפי זה מלכות שניה הוא כנגד כח גופני שהוא באדם ומלכות יון כנגד כח השכלי שבאדם, ותבין כי מלכות שניה לא היה וכוננו רק ליטול מהם עולם הזה להרוג ולאבד אותם מגופם וליטול מהם עולם הזה הגופני ומלכות שלישית לא היתה מבקשת רק ליטול מהם התורה השכלית ולכן ראה אותו דניאל כמו חנמר שהוא עו ולכן היה נהג במדה זאת במלכותו כי העו פנים הוא עומד כנגד אחר וכתנגד לו ואינו רוצה שיהיה לאחר שום מעלה רק הוא עומד בעוזו נגדו ולכן המלכות הזה היתה עומדת כנגד ישראל בעזות ולא רצו שיהיו שומרים דת שלהם כמו שהוא מנהג העו שהוא מעיו כנגד אחר ואין עושה דבר זה שיהיה גדול וחשוב כמו שיהיה מדה כדי שיהיה הכל תחת הראשון ולא שהוא עושה כדי שיהיה הכל תחת רשותו רק שהוא עומד נגד אחר ומתנגד לו שלא יהיה לכשנגדו שום מעלה. וכך מלכות יון, ולא היה להם תועלת מה רק כמו עו פנים שאינו נהנה בעוזו רק מה שהוא מתנגד אל אחר

ולכן הנס שנעשה להם היה בנרות של בית המקדש (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור וכו' רשמונה ימים שנעשה להם הנס מורה על מעלת התורה כמו שבארנו זה במקום אחר, והרי יסד דוד מזמור (תהלים קי"ט) אשוי תמימי דרך על התורה בתמניא אפי ועוד סוד למנצח מזמור לדוד השמים מספרים כבוד אל וגו' שבעה פסוקים ואחר שבעה פסוקים תורת ה' תמימה כי אלו 10 פסוקים הם העולם הזה והתורה היא על העולם הזה שנבא בו ימי בראשית לכך מדרגיגה השמינית: היא התורה ולכן שבעה שבעות תספור (דברים טז, ט), עד החמישים שהוא אחר השבעה הוא מתן תורה ודבר זה בארנו באריכות במקום אחר, לכך הנס של חנוכה ראוי שיהיה שמונה ימים זה אחר זה.

הניצחון, הניצחון

הניצחון, הניצחון

אלה הענין בכל זה דיש לדעת דאור המורה שהוא
 תכלית המשכן ועיקר המשרה שכינה ישראל, צא
 בשפע ע"י אמצעות שני כלי קודש, היינו הארון
 והמנורה, ונשמנו פעולותיהם, הארון צא ליעוד
 הדברות שכתב וגם לזווי בקבלה בע"פ וכמס"כ
 לעיל כ"ה כ"ב, ועדיין אין בזה כח הפלפול
 והחידוש שיהא אדם יכול לחדש מעצמו דבר הלכה
 שאינו מקובל, ולזה הכח הנפלא שנקרא תלמוד
 ניתן כח המנורה אשר נכלל בו שבע חכמות וכל
 10 בחות המדרש לפלפולה של תורה, וכל זה ככלל
 בכפתורים ופרחים, עד דאי צ"ר פ"א ר'
 טרפון בשעה שהיה שומע דבר מתוקן היה אומר
 כפתור ופרח, ושית רבן של ישראל ללמדנו צא
 שמה שתלמיד ותיק מחדש דבר טוב הוא ע"י כח
 שנרמזו בכפתור ופרח של המנורה, ועל כן צבית
 שני שרבו ישיבות והעמידו תלמידים הרבה להורות
 דאזני ורצא שהוא התלמוד, מש"ה נחזוק כח
 המנורה ע"י נק דחוכה,

הזמן דבר תולדות צ"ה

10
 (לו) נרות
 המערכה. לפי הפשט נקראו כן משום דכתיב
 ציה יערוך אותו אהרן וגו', אבל עדיין קשה שהיה
 לא נזכר זה הלשון בשום מקום דכתיב המנורה
 ונרותיה, וגם עיקר תיבת נרותיה כאן מיותר,
 שהרי כאן כתיב ואח כל כליה, שנכלל בזה הנרות
 כמש"כ לעיל ל' כ"ז, אלא מכאן דרשו חז"ל
 בפסיקתא פ"ו ר' חנינא אמר ההצאה של מלאכת
 המשכן הייתה בימי חנוכה, והיינו שלמדו מכאן
 שהצילו בזמן שנתחזקו כח המנורה והיינו בימי
 חנוכה, וזהו לשון המערכה לרמוז צעת שהיה
 מערכת השמים והשגחה העליונה תלוי על כח
 המנורה, שצא להאיר על כח התלמוד ופלפולה
 של תורה כמו שציארנו ר"פ תלוא, והיו אותן
 הימים מסוגלים לזה מכבר, והגיע צפועל לאחר
 כמה שנים בימי בית שני (א):

העמק דבר

11
 וכסו את מנורת המאור ואת נרות
 וגו'. ללמדנו שהרב עם התלמידים הוא מוכרח
 להיות צוותא אהת, והיו עיניהם רואות את
 מוריהם ומשמשים אותם, וכולם מושגחים בפרטות
 כמו הרב כן התלמידים שהיו מלמדים בלמודם,
 ומשום הכי היו הכל בצגד תכלת אחד:

כ"ג, כ"ד, כ"ה

יש לנו חלק באלוקי ישראל

נפש שער א - פרק ד החיים

13
 ואת תורת האדם, כל איש ישראל, אל יאמר בלבו ח"ו, כי מה
 אני ומה בחי לפעל במעשי השפלים שום ענין בעולם.
 אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות לבו, שכל פרטי מעשיו
 ודבריו ומחשבותיו כל עת ורגע, לא אתאבדו ח"ו, ומה רבו
 מעשיו ומאד גדלו ורמנו, שכל אחת, עולה כפי שרשה, לפעל
 פעלתה בנבחה מרומים, בעולמות וצחצחות האורות העליונים, (א)
 הנהייה וקצוב לשמץ, שגם זה בקלל פונתם ול באבות (ב), א דע מה
 למעלה ממך, רוצה לומר, אם כי אינך רואה בעיניך הענינים הנוראים המעשים
 ממעשיה, אבל פרע נאמנה, כי כל מה שצדקה למעלה בעולמות העליונים
 גבוהי גבוהים, הכל "ממך" הוא, על פי מעשיה לא נוסים, על פיהם יצאו
 ויבואו:

12
 ד ר' שמעון בן לקיש פטר קריא
 בגליות. ויהאין היתה תורה זה
 גלות בכל שנאמר (ויטה ד' כ)
 ראיתי את הארץ והנה חרוה. ובחור
 5 זה גלות מדי (אמר ו' י) ובהלה
 להביא את המן. וחסף זה גלות
 נון שהחשיכה צניהם של
 ישראל בגירומתון שהיתה
 אומרת להם כתבו על קרן השור
 10 שאין לכם חלק באלהי ישראל.
 על פני תהום זה גלות ממלכת
 הרשעה שאין להם חקר כמו
 התהום, מה התהום הנה אין לו
 חקר אף הרשעים נון ויהא אלהים
 15 מרחפת זה רוחו של מלך המשיח
 היצא מה דעת אפר, ויטה י' כ)
 ונתה עליו רוח ה', באחו זכות
 ממשמשש וקאה המרחפת על פני
 המים עזכות השוכה שמשלה
 קמים שצאמר (ויטה ב' י) שקבי
 המים לפך.
 20 ר' R

16
 (ליל ד' ר"ח טבת) איתא²⁰ כי היונים בקשו
 לבטל ג' מצות
 חודש שבת ומילה. וקשה מה ענין חודש
 שביקשו לבטל יותר מכל המצות. וגם גוף
 הביטול דוחק לפרש על קרבן מוסף. רק
 נראה הפירוש על קידוש החודש שזה חרה
 להם אשר יהיה תלוי קדושת הזמנים
 בישראל כמו שכתוב²¹ ישראל דקדשינהו
 לזמנים. וזה שכתוב בגמרא²² שאמרו כתבו
 לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי
 ישראל. וקשה ממאי נפשך קרי ליה אלקי
 10 ישראל ואיך אין לכם חלק. רק שאמנה זו
 רצו לבטל מבני ישראל שלא יאמינו בזה
 אשר הקדושה משפעת כפי מעשיהם. ואשר
 יש לכם חלק דייקא. שמעשיהם מעוררין
 בשמים וזהו רצו לבטל. והקביה הוסיף לנו
 עוד על ידיהם חנוכה שהוא גם כן כרמיון
 החודש. ואדרבא חודש הוא זמן התחדשות
 רק סידור הקביעות תלוי בישראל ועתה
 נוסף לנו התחדשות אף בעת החושך שהוא
 בסוף החודש. ובאמת חודש וחנוכה הכל
 אחד רק ראש חודש הוא ראש התחדשות
 וחנוכה סוף התחדשות:

14
 וזה כוונת חכמינו ז"ל דע מה למעלה
 ממך, כלומר מה שהוא למעלה הכל
 ממך, ממה שאתה עושה למטה כן חקוק
 למעלה. ותדע, עין רואה ואוזן שומעת,
 כלומר שהעין של מעלה רואה ואוזן
 שלמעלה שומעת, ומהיכן בא למעלה אוזן
 או עין, הוא ממצעריך שאתה עושה:

15
 או יבואר על דרך מה שאמרו חכמינו
 ז"ל (איכ"ו א. לג) ישראל מוסיפין כח
 בפמליא של מעלה, וכל מה שישראל
 מקדשין עצמן יותר בזה הם מוסיפין
 כח וקדושה למעלה. וזהו קדושת
 למעלה - מקדושתכם, היינו שעל ידי
 קדושתכם מתעלה ומתרוממת קדושת
 למעלה למעלה.

(קולנו) - היב לוי וצ"ה
 מכתב 286

אמנה, א"ה